

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กของมารดา ในชุมชนชนบท		
ชื่อผู้เขียน	นางหทัยรัตน์	สามิบัติ	
ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ		
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	รองศาสตราจารย์ ดร.ชูเกียรติ	ลีสุวรรณ์	ประธานกรรมการ
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุรักษ์	ปัญญาวัฒน์	กรรมการ
	อาจารย์วิสุทธิ์	วานิช	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กของมารดา
ในชุมชนชนบท มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมของมารดาในการให้โภชนาการแก่เด็กเล็กใน
ชุมชนชนบท ศึกษาปัจจัยด้านระบบความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรม และการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับ
พฤติกรรมของมารดาแก่เด็กเล็ก และศึกษากระบวนการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนที่มีผลกระทบต่อ
พฤติกรรมของมารดาในการให้โภชนาการแก่เด็กเล็ก พื้นที่ทำการศึกษาคณะกรณีสถาบันอ้อย
หมู่ที่ 1 ตำบลห้วยทราย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหมู่บ้านชาวไทยพื้นเมืองที่ยังคงมีความ
สัมพันธ์ระบบเครือญาติ ความเคารพผู้อาวุโส ความเชื่อ พิธีกรรมบางอย่างที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต
วิถีดำเนินการ โดยวิธีการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วม และไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
การเปิดใจสนทนากลุ่ม สรุปผลการศึกษาวิจัยได้ดังนี้

ในอดีตมารดาได้รับการถ่ายทอดความรู้ส่งต่อภาวะโภชนาการของเด็กเล็กและตัว
มารดาเป็นพฤติกรรมที่ส่งสมจากพื้นฐานสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม
พิธีกรรมที่มารดาและผู้เลี้ยงดูหลัก ได้แก่ ย่า ยาย ได้รับการเรียนรู้จากสถาบันครอบครัวผู้อาวุโส
ญาติพี่น้อง มารดาเป็นผู้รับการถ่ายทอด และจะทำหน้าที่ถ่ายทอดสู่ลูกหลานข้อห้ามยึดถือ
ข้อแนะนำทางโภชนาการ และการปฏิบัติตัวตามที่สังคมกำหนดอย่างเคร่งครัดในระหว่างมารดาอยู่
ในภาวะพิเศษคือ ขณะตั้งครรภ์ หลังคลอดบุตรใหม่ช่วง “อยู่กรรม” หรือ “อยู่ไฟ” ขณะให้นม
บุตรและในภาวะการเจ็บป่วยของเด็กเล็กจะต้องทำตามข้อห้ามและข้อแนะนำที่ยึดถือแก่เดิม การที่

มารดาไม่เคร่งครัดพบน้อยมาก เนื่องจากเมื่อมารดาประสบกับปัญหาแล้วไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง เกิดผลทางภูมิประเทศ เศรษฐกิจ และภาวะที่ไม่ทางเลือก ทำให้มารดาในอดีตต้องปฏิบัติแบบไม่มีเงื่อนไข เป็นการกระทำตามที่ได้เรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อม จากความเชื่อ ค่านิยมแบบเดิมเป็นพฤติกรรมโภชนาการที่ส่งผลทั้งผลดีและไม่ดีต่อภาวะโภชนาการของตัวมารดา และตัวลูก มารดารุ่นเดิมมักจะปฏิบัติตัวตามเพื่อให้เกิดผลต่อตัวมารดาและลูก และไม่ขัดต่อความเชื่อของครอบครัว และชุมชน

ในปัจจุบันสภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ทำให้เงื่อนไข ความเชื่อ ค่านิยม พิธีกรรมเปลี่ยนแปลงเป็นค่านิยมใหม่ทางด้านโภชนาการความนิยมทางวัตถุ และความนิยมทางการบริโภคที่เร่งด่วน พึ่งพาอาหารสำเร็จรูปมากขึ้น เป็นพฤติกรรมการบริโภครับ มาจากภายนอกมีการซึมซับ เรียนรู้ เลียนแบบ จากเพื่อนร่วมงานเจ้าหน้าที่ของภาครัฐและเอกชน สื่อสารมวลชน และจากการโฆษณา การที่มารดารุ่นใหม่ได้รับการศึกษาที่สูงกว่ามารดารุ่นดั้งเดิม และการมีโอกาสเรียนรู้อย่างไม่จำกัด เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมโภชนาการของมารดาและเด็ก เล็กตามค่านิยมใหม่ที่ผสมผสานกับวิถีดำรงชีวิตปัจจุบัน

Thesis Title Socialization of Rural Mothers Regarding Child Nutrition

Author Mrs. Hatairat Samibut

M.Ed. Nonformal Education

Examining Committee

Assoc. Prof. Dr. Chukiat	Leesuwan	Chairman
Assist. Prof. Dr. Anurak	Panyanuwat	Member
Lecturer Visut	Vanich	Member

Abstract

This research aimed at studying socialization of rural mothers regarding child nutrition, factors relating of their belief system, values, rituals and practices about mother behaviors, and also investigating the transfer process of knowledge in the community on the same issue.

The research selected Oy village, House Sai sub-district, Mae Rim District Chiang Mai Province for this study. She found village still had social relationships existed in the kinship system, seniority respectation, belief system, ritual practices with special relations to the villages' way of living. She applied participant and non-participant observation, indepth interview and focus group discussion to collect data.

The results of this study were as follows:

In the past, knowledge about child nutrition was transferred to mothers from their elder generations such as their parents and grand parents through their social and cultural environments, belief, values and ritual practices. Then, the mothers who had kept transferring the knowledge on child nutrition to their next generations, However, there were some taboos restrictedly controlled by their social system. Those were some practices during the mothers' pregnancy, post-delivery of infants' sickness. Those knowledges

indirectly and directly transferred were derived from the old traditional belief and value systems within the village, resulting in nutritional behaviors of the mothers. Such behaviors could affect both the mothers and infants. Most mothers in the past kept practising along with what had been taught in order to go along with the community way of living and their own benefits.

At present, changes in social, economic and cultural environments affected the community beliefs, values and ritual practices. New concepts and values on nutrition, materialization and "fast-consumption" made people relying on readily cooked food or packed food. These practices were found as new wisdom form out-side of the community such as learning from friends, government and non-government organization's officers, mass communication and advertisements. Additionally, the new generations with better education than that of the old generations, could affect the consumption behaviors of new mothers. This matter was found as a significant factor affecting nutrition of mothers and infants according to the new values which were being integrated with the current way of living of the community.